

ΣΕΒ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2003 ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2004

*Αποτελέσματα της Τρίτης Ετήσιας
Δειγματοληπτικής Έρευνας*

ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

ISSN 1108 5444

Επιστημονική Επιμέλεια και Συγγραφή του Κειμένου

- Κ. Δ. Αϊβαλής
- Χ. Φ. Μπέλλας
- Α. Α. Τορτοπίδης

Στατιστική Ανάλυση

- Χ. Φ. Μπέλλας
- Γ. Παναγιωτίδης

Συντονισμός Ερευνητών

- Ε. Δεμερτζή

Πίνακας Περιεχομένων

	Σελίδα
1. Εισαγωγή και Βασικές Διαπιστώσεις	1
2. Η Μεθοδολογία της Έρευνας	2
3. Οι Εξελίξεις στην Ελληνική Μεταποίηση το 2003	4
4. Οι Προσδοκίες της Μεταποίησης για το 2004	7
5. Οι Απόψεις των Εκπροσώπων της Μεταποίησης για τις Συνθήκες Χρηματοδότησης και τα Εμπόδια στις Σχέσεις με το Δημόσιο	8

Κατάλογος Πινάκων

2.1 Ο Πληθυσμός των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων	2
2.2 Το Δείγμα Neyman-Chatterjee των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων	3

Κατάλογος Διαγραμμάτων

3.1 Το Σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2003	4
3.2 Ανάλυση των Θετικών-Αρνητικών Επιδράσεων από την Ανατίμηση του Ευρώ το 2003	5
3.3 Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003	5
4.1 Σύγκριση Προσδοκιών 2003-2004 Σύνολο Μεταποίησης	7
5.1 Οι Συνθήκες Χρηματοδότησης από το Τραπεζικό Σύστημα κατά το 2003	8
5.2 Τα Επιτόκια το 2003	9
5.3 Η Προσδοκώμενη Εξέλιξη των Επιτοκίων κατά το 2004	9
5.4 Τα Εμπόδια στις Σχέσεις των Επιχειρήσεων με το Δημόσιο	10

Πίνακες Παραρτήματος

1 Το Σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2003	12
2 Οι Επιδράσεις από την Ανατίμηση του Ευρώ το 2003	12
3 Ανάλυση των Επιδράσεων από την Ανατίμηση του Ευρώ το 2003	12
4 Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003	13
5 Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003 Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου	14
6 Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2004	15
7 Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2004 Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου	16
8 Οι Συνθήκες Χρηματοδότησης από το Τραπεζικό Σύστημα κατά το 2003	17
9 Τα Επιτόκια το 2003	17
10 Η Προσδοκώμενη Εξέλιξη των Επιτοκίων κατά το 2004	17
11 Τα Εμπόδια στις Σχέσεις των Επιχειρήσεων με το Δημόσιο	17

1. Εισαγωγή και Βασικές Διαπιστώσεις

Η έρευνα που πραγματοποιήσαν από κοινού για τρίτο συνεχές έτος ο ΣΕΒ και η ICAP και τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύονται στην παρούσα έκθεση, έχει τους εξής στόχους: Πρώτον, να εκτιμήσει τα βασικά οικονομικά αποτελέσματα της ελληνικής μεταποίησης το 2003 πολύ πριν ολοκληρωθεί η δημοσίευση των ισολογισμών των επιχειρήσεων. Δεύτερον, να καταγράψει τις προσδοκίες τους για το τρέχον έτος 2004 και, τρίτον, να διερευνήσει τις απόψεις για φλέγοντα ζητήματα της παρούσας οικονομικής συγκυρίας. Για τον σκοπό αυτό, οι εκπρόσωποι των βιομηχανιών απάντησαν σε ερωτήσεις που αφορούσαν στις επιδράσεις της ανατίμησης του ευρώ έναντι του δολαρίου, στις συνθήκες χρηματοδότησής τους με δανειακά κεφάλαια το 2003 και το 2004, καθώς και στις κυριότερες δυσκολίες που συναντά από τον δημόσιο τομέα η επιχειρηματική τους δράση.

Ως σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του 2003 θεωρήθηκε η ανατίμηση του ευρώ με αμφίδρομη όμως επίδραση: θετική μεν λόγω συγκράτησης των τιμών του πετρελαίου και των πρώτων υλών· αρνητική δε λόγω μείωσης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων. Δεύτερο σε σημασία γεγονός ήταν ο πόλεμος στο Ιράκ, πιθανώς λόγω των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεών του στην οικονομική συγκυρία διεθνώς και στη Μέση Ανατολή.

Όσον αφορά στις επιδόσεις κατά το 2003 προκύπτει ότι κατά το έτος αυτό η ελληνική μεταποίηση, παρά τη σημαντική άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας, συνέχισε να βρίσκεται σε τροχιά «χαμηλής πτήσης». Οι πωλήσεις σε τρέχουσες τιμές αυξήθηκαν με χαμηλό ρυθμό, περίπου 4,5%. Εξαιρουμένου του κλάδου του πετρελαίου, η αύξηση είναι ακόμη μικρότερη, σχεδόν 3,0%. Συνεπώς, η μεταποίηση σε περιορισμένο μόνο βαθμό καρπώθηκε τα οφέλη από την ταχεία ανάπτυξη του 2003. Τα μικτά κέρδη αυξήθηκαν λίγο ταχύτερα από τις πωλήσεις, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι συνθήκες κόστους παραγωγής βελτιώθηκαν ελαφρά. Εντούτοις, τα προ φόρου κέρδη ήταν σημαντικά μεγαλύτερα έναντι του 2002, κατά 15,0% περίπου. Υπάρχουν ενδείξεις ότι τούτο οφείλεται στη μείωση των μη λειτουργικών εξόδων, και στην άνοδο των μη λειτουργικών εσόδων. Οι εξαγωγές και η απασχόληση παρέμειναν στα επίπεδα του προηγούμενου χρόνου. Οι επενδύσεις όμως μειώθηκαν αισθητά. Η μείωση δε αυτή γίνεται σημαντικότερη εάν εξαιρεθεί ο κλάδος του πετρελαίου.

Η εικόνα των προσδοκιών των εκπροσώπων της μεταποίησης για το 2004 είναι ανάμικτη. Η αισιοδοξία για τα κέρδη και την απασχόληση είναι μετριασμένη σε σχέση με αυτή που είχε καταγραφεί από την περυσινή έρευνα· παραμένει, ωστόσο, αμετάβλητη όσον αφορά στις πωλήσεις. Αντίθετα, περισσότερο αισιόδοξες είναι οι προσδοκίες για τις εξαγωγές και τις επενδύσεις.

Η χρηματοδότηση της επιχειρηματικής δράσης από το τραπεζικό σύστημα υπήρξε μάλλον ευχερέστερη έναντι του προηγούμενου έτους. Τα επιτόκια δανεισμού είναι σημαντικά υψηλότερα για τις μικρότερες (άνω του 7,0%) έναντι των επιτοκίων που εξασφαλίζουν οι μεγαλύτερες (περί το 4,5%) επιχειρήσεις. Η πλειοψηφία των εταιριών δεν αναμένει αξιόλογη μεταβολή των επιτοκίων το 2004.

Κύρια εμπόδια στις σχέσεις των επιχειρήσεων με το δημόσιο αναδείχθηκαν οι υψηλοί φόροι και ασφαλιστικές εισφορές, η γραφειοκρατία, η διαφθορά και η ανεπάρκεια των υποδομών που παρέχει το κράτος.

2. Η Μεθοδολογία της Έρευνας

Η δειγματοληπτική έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα Μαρτίου-Απριλίου 2004 με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου σε κατάλληλα επιλεγμένο δείγμα 301 βιομηχανικών επιχειρήσεων. Το ποσοστό ανταπόκρισης στην έρευνα ήταν 81,4%, απάντησαν δηλαδή 245 εταιρίες. Το ποσοστό αυτό είναι κάπως χαμηλότερο σε σχέση με την περυσινή έρευνα και βεβαίως διαφέρει μεταξύ των επιμέρους ερωτήσεων.

Η επιλογή του δείγματος από το αρχείο του ΣΕΒ έγινε όπως και κατά την περυσινή έρευνα με την μεθοδολογία Neyman-Chatterjee. Επιλέχθηκε δηλαδή τυχαίο, στρωματοποιημένο, μη αναλογικό δείγμα το οποίο αντιμετωπίζει επιτυχώς τις μεγάλες διακυμάνσεις που χαρακτηρίζουν τα βασικά μεγέθη της ελληνικής μεταποίησης. Κριτήρια στρωματοποίησης ήταν το μέγεθος των εταιριών και ο κλάδος. Συγκεκριμένα, οι εταιρίες του αρχείου του ΣΕΒ κατετάγησαν σε 14 ενοποιημένους κλάδους και εντός κάθε κλάδου διαχωρίστηκαν σε δύο κατηγορίες, μεγάλες και μικρές-μεσαίες με κριτήριο διαχωρισμού το ενεργητικό των €30 εκ.

Πίνακας 2.1
Ο Πληθυσμός των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

Κλάδος	Μικρές-Μεσαίες	Μεγάλες	Σύνολο
Τρόφιμα-Καπνός	1.127	62	1.189
Ποτά	168	12	180
Κλωστοϋφαντουργία	362	16	378
Ένδυση-Υπόδηση	375	2	377
Ξύλο-Χαρτί	286	15	301
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	552	15	567
Επεξεργασία Πετρελαίου	38	4	42
Χημικά-Πλαστικά	626	38	664
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	553	20	573
Βασική Μεταλλουργία	89	20	109
Μεταλλικά Προϊόντα-Μηχανές	830	19	849
Η/Υ Υλικό και Συσκευές	239	7	246
Μεταφορικά Μέσα	130	7	137
Διάφορα Προϊόντα	345	7	352
Σύνολο	5.720	244	5.964

Από τα 28 σύνολα εταιριών που προέκυψαν, καθορίστηκε βάσει της προαναφερθείσας μεθόδου ο αριθμός των εταιριών που έπρεπε να επιλεγεί από το κάθε σύνολο στο δείγμα. Για την αριστοποίηση του δείγματος, έγιναν επανειλημμένες τυχαίες πειραματικές δειγματοληψίες, ούτως ώστε να επιλεγθεί το άριστο δείγμα, ήτοι εκείνο το οποίο περιορίζει σε σημαντικό βαθμό τις αποκλίσεις των εκτιμώμενων από τα πραγματικά μεγέθη κατά τα προηγούμενα έτη. Στο δείγμα που τελικά επιλέχθηκε, λόγω της φύσης της δειγματοληψίας, αντιπροσωπεύονται σε μεγαλύτερο βαθμό οι μεγάλες βιομηχανίες. Το γεγονός αυτό ενισχύει την ακρίβεια των προβλέψεων.

Τα επαγωγικά συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αναφέρονται πρώτον στο σύνολο της μεταποίησης, δεύτερον στο σύνολο των μεγάλων βιομηχανιών και τρίτον στο σύνολο των «μικρών-μεσαίων». Λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος δεν επιχειρήθηκαν επαγωγικά συμπεράσματα για τους επιμέρους κλάδους.

Τα συμπεράσματα βασίστηκαν σε τρία διανύσματα συντελεστών στάθμισης. Το διάνυσμα το οποίο χρησιμοποιήθηκε για το σύνολο ήταν αυτό των μεριδίων του πλήθους των επιχειρήσεων κάθε μίας από τις 28 ομάδες στις οποίες υποδιαιρέθηκε ο πληθυσμός του αρχείου του

ΣΕΒ. Αντίστοιχα ήταν και τα διανύσματα για τις «μικρές-μεσαίες» και τις «μεγάλες» μονάδες. Δηλαδή, οι συντελεστές στάθμισης για τις «μικρές-μεσαίες» ήταν τα μερίδια του πλήθους τους σε κάθε κλάδο επί του συνόλου των επιχειρήσεων αυτών· με τον ίδιο τρόπο υπολογίστηκαν και οι συντελεστές των «μεγάλων» βιομηχανιών.

Πίνακας 2.2
Το Δείγμα Neyman-Chatterjee των Μεταποιητικών Επιχειρήσεων

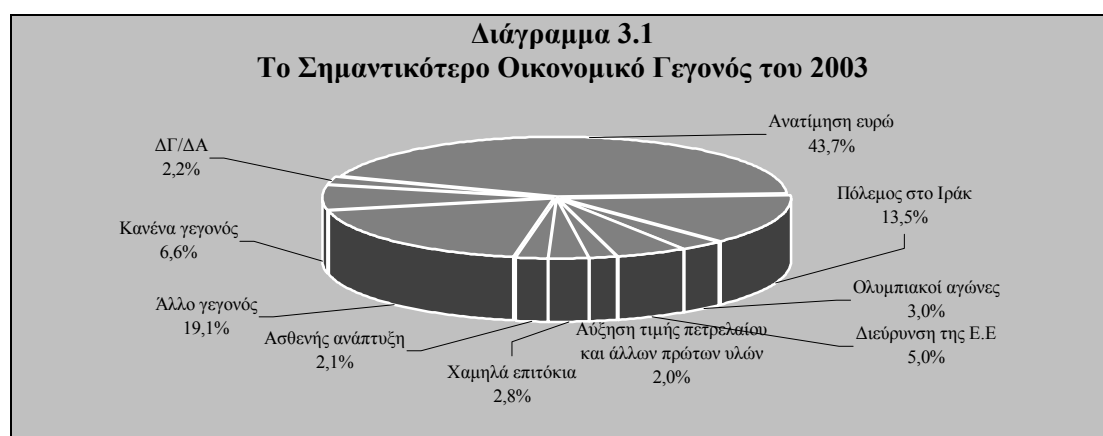
Κλάδος	Μικρές-Μεσαίες	Μεγάλες	Σύνολο
Τρόφιμα-Καπνός	34	33	67
Ποτά	5	12	17
Κλωστοϋφαντουργία	9	5	14
Ένδυση-Υπόδηση	9	2	11
Ξύλο-Χαρτί	9	5	14
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	14	4	18
Επεξεργασία Πετρελαίου	1	4	5
Χημικά-Πλαστικά	21	16	37
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	16	19	35
Βασική Μεταλλουργία	4	16	20
Μεταλλικά Προϊόντα-Μηχανές	19	12	31
Η/Υ Υλικό και Συσκευές	7	7	14
Μεταφορικά Μέσα	6	6	12
Διάφορα Προϊόντα	4	2	6
Σύνολο	158	143	301

Για την προβολή των απαντήσεων των εταιριών του δείγματος στο σύνολο των υπό εξέταση πληθυσμών, για μεν τις κατηγορικού τύπου (ποιοτικές) απαντήσεις υπολογίστηκαν καταρχήν από το δείγμα τα ποσοστά σε κάθε εναλλακτικό σκέλος απάντησης· στη συνέχεια τα ποσοστά αυτά σταθμίστηκαν προκειμένου να γίνουν οι εκτιμήσεις για τις «μικρές-μεσαίες», τις «μεγάλες» επιχειρήσεις και για το σύνολο της βιομηχανίας. Για δε τις ποσοτικού τύπου απαντήσεις υπολογίστηκαν κατ' αρχήν από το δείγμα αριθμητικοί μέσοι όροι, οι οποίοι και πάλι σταθμίστηκαν με τους ανωτέρω συντελεστές προκειμένου να γίνουν οι εκτιμήσεις για τα τρία σύνολα επιχειρήσεων.

3. Οι Εξελίξεις στην Ελληνική Μεταποίηση το 2003

Το 2003, ιδιαίτερα δε από το δεύτερο εξάμηνο, ξεκίνησε η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας. Προήλθε όμως κυρίως από τις ΗΠΑ και τις ασιατικές χώρες αντίθετα, συνεχίστηκε η αργή ανάπτυξη των οικονομιών της ζώνης του ευρώ (ΖΤΕ). Η οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα συνέχισε να μεγεθύνεται με σημαντικά υψηλότερο ρυθμό από ότι στη ΖΤΕ. Σ' αυτό συνετέλεσε η συνεχιζόμενη αύξηση της κατανάλωσης, δημόσιας και ιδιωτικής, και η επενδυτική δραστηριότητα, η οποία συνδέεται στενά με τα έργα έπ' ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων. Η ανεργία μειώθηκε εκ νέου ελαφρά, αλλά ο πληθωρισμός, παρ' ότι υποχώρησε, παρέμεινε σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο έναντι του μέσου όρου των χωρών της ΖΤΕ και περιόρισε περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα. Πέραν αυτών, το 2003 σημειώθηκε ανάκαμψη των τιμών στο χρηματιστήριο, γεγονός που φαίνεται ότι επέδρασε θετικά στην κερδοφορία των επιχειρήσεων.

Η σχετική πλειονότητα των μεταποιητικών επιχειρήσεων θεωρεί ότι το κυριότερο οικονομικό γεγονός που χαρακτήρισε το 2003 ήταν η ανατίμηση του ευρώ¹. Ακολούθησε, αλλά με σημαντική διαφορά, ο πόλεμος στο Ιράκ, προφανώς λόγω των επιδράσεών του στις τιμές της ενέργειας και στη δημιουργία απαισιόδοξων προσδοκιών. Υπήρξαν επίσης και αρκετές επιχειρήσεις, κυρίως «μικρού» και «μεσαίου» μεγέθους που θεώρησαν διάφορα κλαδικά θέματα ως τα πλέον σημαντικά. Σημειώνεται ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες και η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρέθηκαν σε πολύ χαμηλές θέσεις.

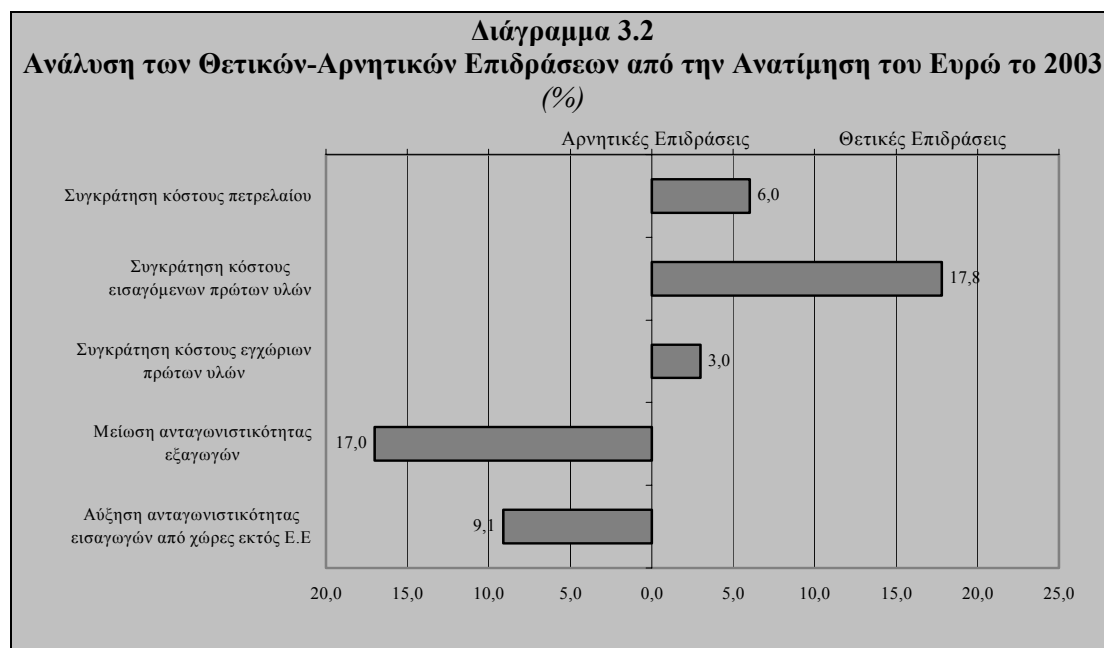

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει όμως το γεγονός ότι οι γνώμες δίστανται όσον αφορά τις επιδράσεις από την ανατίμηση του ευρώ. Συγκεκριμένα, το 29,2% του συνόλου θεωρεί ότι τα αποτελέσματα ήταν αρνητικά, κυρίως λόγω της μείωσης της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνεται και η πλειονότητα των «μεγάλου» μεγέθους μονάδων. Από την άλλη πλευρά όμως ένα σχεδόν εξ ίσου σημαντικό ποσοστό, 27,3%, εκτιμά ότι η ανατίμηση ήταν θετική· τούτο κυρίως διότι συνέβαλε στη συγκράτηση του κόστους των εισαγομένων², αλλά και των εγχωρίων, πρώτων υλών. Υπάρχει, τέλος, και ένα τμήμα της μεταποίησης, 23,8%, σε μεγαλύτερο βαθμό «μικρού-μεσαίου» μεγέθους μονάδες, το οποίο θεωρεί ότι οι επιδράσεις δεν ήταν σημαντικές. Προκύπτει συνεπώς, ότι οι επιδράσεις από την ανατίμηση του νομίσματος δεν είναι μονοσήμαντες. Θίγονται βεβαίως οι εξωστρεφείς κλάδοι

¹ Το ευρώ ανατιμήθηκε με μέσο ρυθμό 2,9% το 2003 σε όρους σταθμισμένης βάσει του εξωτερικού εμπορίου συναλλαγματικής ισοτιμίας. Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος (2004) *Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 2003*, Αθήνα, σ. 155.

² Ενώ οι διεθνείς τιμές του συνόλου των πρώτων υλών σε δολάρια αυξήθηκαν κατά 7,0% το 2003, σε ευρώ σημείωσαν κάμψη 10,6%. Βλ. *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*, τ. 74, Απρίλιος 2004, σσ. 120-1.

και επιχειρήσεις, κυρίως οι «μεγάλοι» μεγέθους· από την άλλη όμως πλευρά προκύπτουν και σημαντικές ωφέλειες λόγω της συγκράτησης του κόστους παραγωγής.

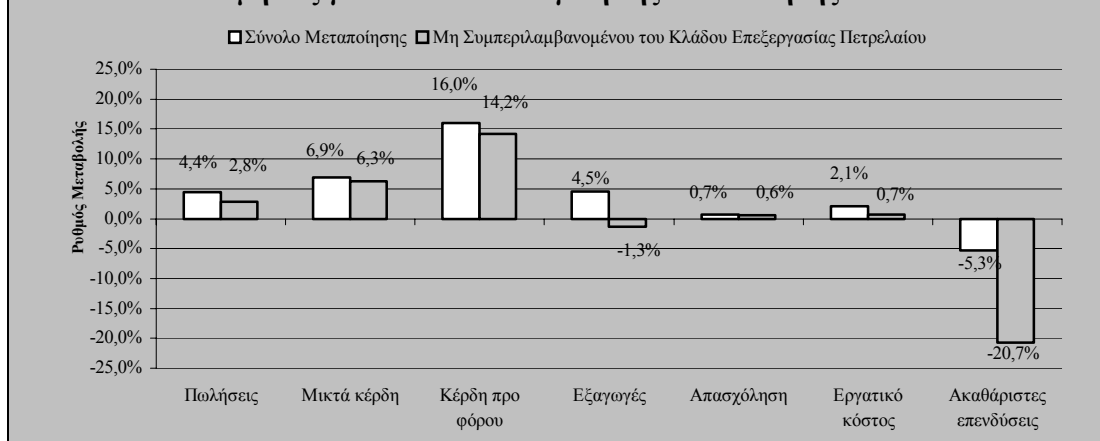

Το 2003 συνεχίστηκε η «χαμηλή πτήση» της ελληνικής μεταποίησης. Από την έρευνα προέκυψε ότι οι πωλήσεις αυξήθηκαν με ρυθμό 4,4%. Παρατηρείται επίσης ότι δεν υπάρχουν ουσιώδεις διαφορές μεταξύ «μεγάλων» και «μεσαίων-μικρών» μονάδων. Πρέπει όμως να τονισθεί ότι εάν εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου, ο ρυθμός αύξησης των πωλήσεων περιορίζεται στο 2,8%, προφανώς εξ αιτίας του ότι οι επιδόσεις του εν λόγω κλάδου ήταν καλύτερες απ' αυτές του συνόλου της μεταποίησης³. Στην αύξηση των πωλήσεων συνέβαλε και η άνοδος των εξαγωγών. Εκτιμάται ότι οι συνολικές εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 4,5%. Η εξέλιξη αυτή όμως εν πολλοίς οφείλεται στις αυξημένες εξαγωγές των επιχειρήσεων του κλάδου επεξεργασίας πετρελαίου. Εξαιρουμένου αυτού οι εξαγωγές σημείωσαν ελαφρά κάμψη, 1,3%⁴.

³ Πρέπει να σημειωθεί ότι οι χονδρικές τιμές των καυσίμων αυξήθηκαν με ρυθμό 2,1% το 2003· αντίθετα, το προηγούμενο έτος είχαν σημειώσει κάμψη 3,8%.

⁴ Οι εκτιμήσεις αυτές έρχονται σε αντίθεση με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΣΥΕ, όπως αυτά αναλύονται στην έκθεση του Κέντρου Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών. Βλ. ΚΕΕΜ (2004) «Οι Εξαγωγές το 2003: Διακοπή της Μακροχρόνιας Πτωτικής Τάσης», *Επιστημάνσεις*, τ. 19, Μάιος.

Διάγραμμα 3.3
Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003

Το μικτό αποτέλεσμα της μεταποίησης βελτιώθηκε κατά 6,9% το 2003, μετά τη σημαντική άνοδο του 2002. Πρέπει να τονισθεί ότι σε μεγάλο βαθμό η βελτίωση αυτή προέρχεται από τις «μικρού και μεσαίου» μεγέθους μονάδες. Αντίθετα, η αύξηση των μικτών κερδών των επιχειρήσεων με ενεργητικό μεγαλύτερο ή ίσο με €30 εκ. ήταν πολύ μικρότερη, χαμηλότερη και από την αύξηση των πωλήσεων. Τούτο δε ισχύει ανεξαρτήτως του εάν συμπεριληφθεί ή όχι ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου.

Η συνεχιζόμενη άνοδος των μικτών κερδών πρέπει να αποδοθεί αφ' ενός μεν στη βελτίωση της παραγωγικότητας λόγω των επενδύσεων που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια⁵, στη συγκράτηση του κόστους εργασίας⁶ και στην ανατίμηση του νομίσματος, η οποία περιόρισε τις αυξήσεις των τιμών των πρώτων υλών.

Ειδικά όσον αφορά το κόστος εργασίας και την απασχόληση από την έρευνα προκύπτουν τα εξής: πρώτον, εκτιμάται ότι η συνολική απασχόληση παρέμεινε στάσιμη. Πρέπει όμως να τονισθεί ότι οι «μεγάλες» επιχειρήσεις μείωσαν αρκετά την απασχόλησή τους.

Τα συνολικά προ φόρου κέρδη της μεταποίησης σημείωσαν σημαντική αύξηση το 2003. Η βελτίωση αυτή όμως δεν προήλθε, στο μεγαλύτερό της μέρος, από την πλευρά των μικτών κερδών. Υπάρχουν επίσης ενδείξεις ότι συνεχίστηκε και το 2003 η άνοδος των δαπανών διοίκησης και διάθεσης. Συνεπώς, η διεύρυνση του καθαρού αποτελέσματος της μεταποίησης θα πρέπει κυρίως να αποδοθεί στη βελτίωση των μη λειτουργικών στοιχείων, έναντι του 2002 όπου είχε σημειωθεί σημαντική αύξηση των μη λειτουργικών δαπανών.

Το 2003 συνεχίστηκε η καθοδική πορεία της επενδυτικής δραστηριότητας, την οποία είχε καταγράψει και η περυσινή έρευνα για το 2002. Συγκεκριμένα, προέκυψε ότι υπήρξε μείωση κατά 5,3%· η κάμψη είναι μάλιστα πολύ μεγαλύτερη, 20,7%, εάν εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου. Η μείωση αυτή των επενδύσεων σχετίζεται με τη νέα κάμψη του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών του IOBE⁷ και η οποία πιθανόν να οφείλεται στη γεωπολιτική αστάθεια, στην αργή ανάκαμψη της οικονομίας της ΖΤΕ, αλλά και στην ολοκλήρωση επενδυτικών σχεδίων που είχαν ξεκινήσει τα προηγούμενα χρόνια.

⁵ Η αύξηση της παραγωγής ανά ώρα επιταχύνθηκε στο 2,2% το 2003, από 1,6% το προηγούμενο έτος. Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, *op. cit.*, σσ. 169-71.

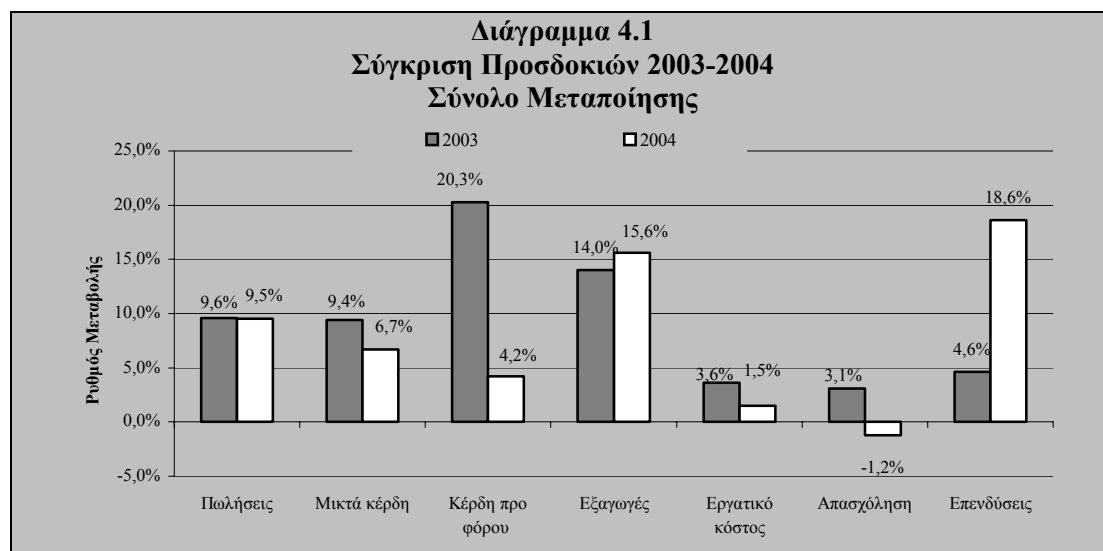
⁶ Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, *op. cit.*, σσ. 169-71.

⁷ Βλ. Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τ. 74, Απρίλιος, σ. 20.

4. Οι Προσδοκίες της Μεταποίησης για το 2004

Εάν οι προσδοκίες που διατύπωσαν οι εκπρόσωποι της βιομηχανίας για το 2004 συγκριθούν με τις αντίστοιχες που είχαν διατυπωθεί για το 2003 στην περυσινή έρευνα, προκύπτει μια ανάμικτη εικόνα. Συγκεκριμένα, η αισιοδοξία των βιομηχανιών για την πορεία των κερδών και της απασχόλησης είναι μετριασμένη σε σχέση με την περυσινή, ενώ παραμένει αμετάβλητη όσον αφορά στις πωλήσεις. Στον αντίποδα, βελτιωμένες είναι οι προσδοκίες όσον αφορά στις εξαγωγές και στις επενδύσεις.

Οι μετριασμένες εκτιμήσεις για την άνοδο των μικτών κερδών είναι δυνατόν να οφείλονται στην άνοδο της τιμής του αργού πετρελαίου, καθώς η προσδοκώμενη αύξηση του εργατικού κόστους δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική. Οι περικοπές στην απασχόληση, ιδίως εκείνες που προγραμματίζονται από «μικρές και μεσαίες» επιχειρήσεις, φαίνεται ότι είναι ένα αντίδοτο το οποίο θα χρησιμοποιήσουν προκειμένου να αναχαιτίσουν την αύξηση του κόστους πωληθέντων. Η μείωση της αισιοδοξίας για τα καθαρά κέρδη είναι επίσης δυνατόν να οφείλεται στο γεγονός ότι δεν αναμένεται να επαναληφθεί και το 2004 η μεγάλη βελτίωση του μη λειτουργικού αποτελέσματος που παρατηρήθηκε το 2003 λόγω της ανόδου του χρηματιστηρίου.

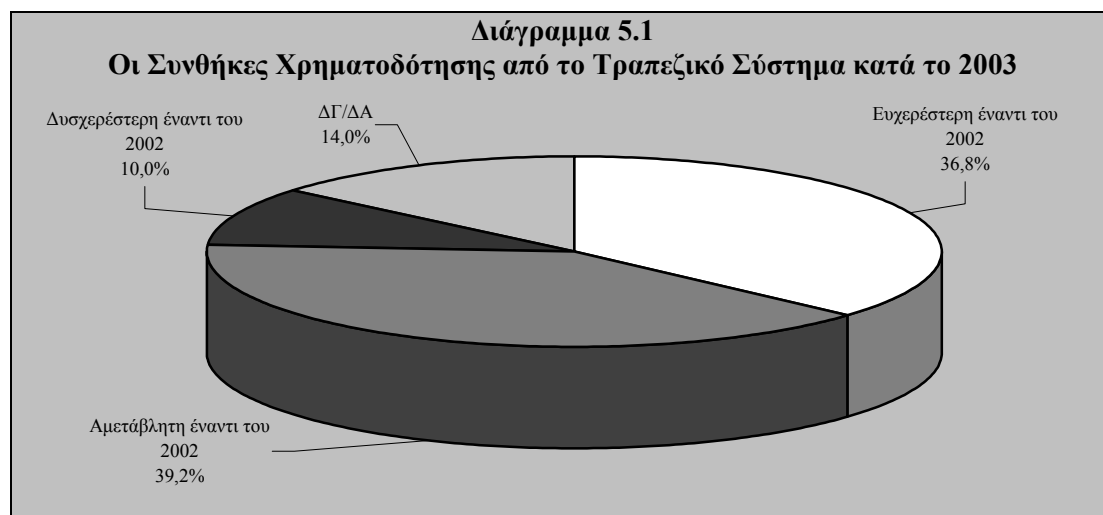
Οι αμετάβλητες προσδοκίες σχετικά με τις πωλήσεις πιθανόν να είναι αποτέλεσμα δύο αντίρροπων δυνάμεων: από την μια πλευρά, η αναμενόμενη επιβράδυνση της ανόδου της εγχώριας ζήτησης λόγω της ολοκλήρωσης των ολυμπιακών έργων· από την άλλη όμως της αναμενόμενης ανάκαμψης της ζήτησης από το εξωτερικό, λόγω της βελτίωσης του ρυθμού ανάπτυξης στην ΖΤΕ και αλλού.

Η βελτίωση στις προσδοκίες για τον ρυθμό αύξησης των εξαγωγών κατά το 2004 συμβαδίζει με την παραπάνω ανάλυση. Είναι επίσης ενθαρρυντικό ότι οι βιομηχανίες φαίνονται έτοιμες να προχωρήσουν σε αύξηση των επενδύσεων σε πάγιο κεφάλαιο, μετά τις μειώσεις που είχαν καταγραφεί τα δύο προηγούμενα έτη. Παραμένει ωστόσο άγνωστο εάν οι επενδύσεις διαχυθούν σε όλους τους κλάδους ή περιορισθούν μόνο σε ορισμένους. Από τις απαντήσεις των εταιριών του δείγματος προκύπτει ότι υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για το δεύτερο· εάν εξαιρεθούν οι εταιρίες επεξεργασίας πετρελαίου τότε οι επενδύσεις αναμένεται να είναι μειωμένες.

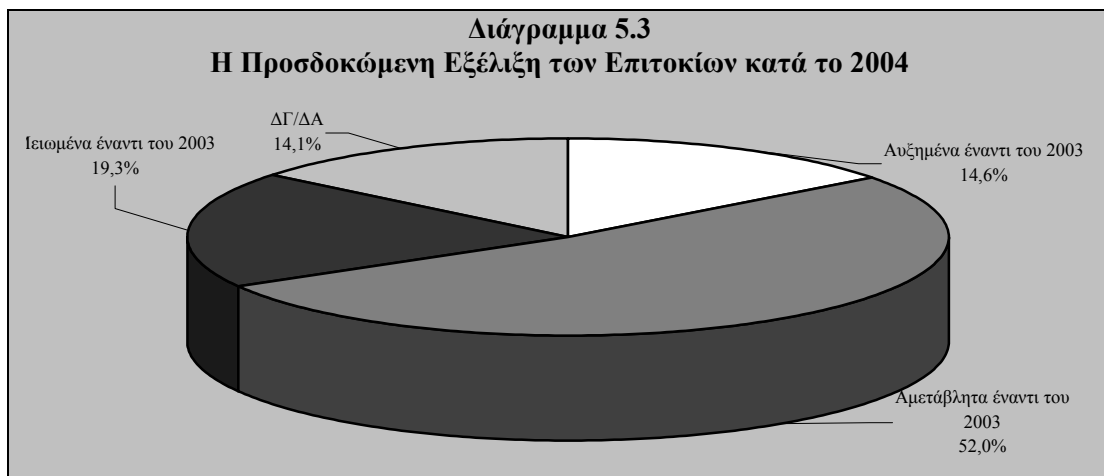
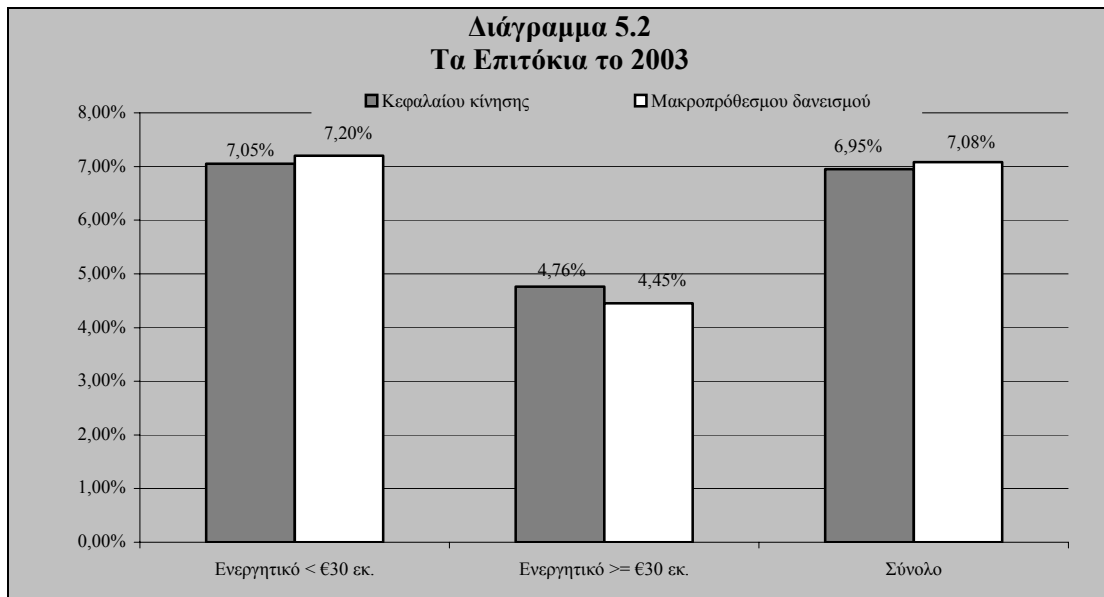
5. Οι Απόψεις των Εκπροσώπων της Μεταποίησης για τις Συνθήκες Χρηματοδότησης και τα Εμπόδια στις Σχέσεις με το Δημόσιο

Από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων προκύπτει ότι το 2003 υπήρξε βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησής τους από δανειακά κεφάλαια. Συγκεκριμένα, το 36,8% των βιομηχανιών θεωρούν ότι η χρηματοδότησή τους ήταν ευχερέστερη έναντι μόνο 10,0% που εκτιμά ότι οι συνθήκες αυτές χειροτέρεψαν. Εάν μάλιστα η προσοχή μας εστιαστεί στην ομάδα των «μεγάλων» επιχειρήσεων, τότε η αίσθηση για βελτίωση είναι ακόμη εμφανέστερη, αφού 44,6% θεώρησαν τις συνθήκες ευχερέστερες και μόνο 8,8% δήλωσαν ότι επιδεινώθηκαν. Είναι λοιπόν προφανές ότι η ένταξη της οικονομίας στην ζώνη του ευρώ (ΖΤΕ), με την παρούσα ευνοϊκή συγκυρία των χαμηλών επιτοκίων, αλλά και γενικότερα με τις συνθήκες νομισματικής σταθερότητας που αυτή συνεπάγεται, δημιουργεί άνετες συνθήκες χρηματοδότησης της βιομηχανίας.

Όσον αφορά το 2004, η πλειονότητα των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα δε οι «μεγάλου» μεγέθους, αναμένουν ότι δεν θα υπάρξει σημαντική αλλαγή στα επιτόκια. Πάντως εκείνοι οι οποίοι πιστεύουν ότι θα υπάρξει μείωση επιτοκίων είναι περισσότεροι από όσους πιστεύουν το αντίθετο. Υπάρχει τέλος ένα αρκετά σημαντικό τμήμα της μεταποίησης που δεν ήταν σε θέση να διατυπώσει προβλέψεις για την πορεία των επιτοκίων. Τούτο είναι φυσικό δεδομένης της σημαντικής πολιτικής και οικονομικής αβεβαιότητας που υπάρχει.

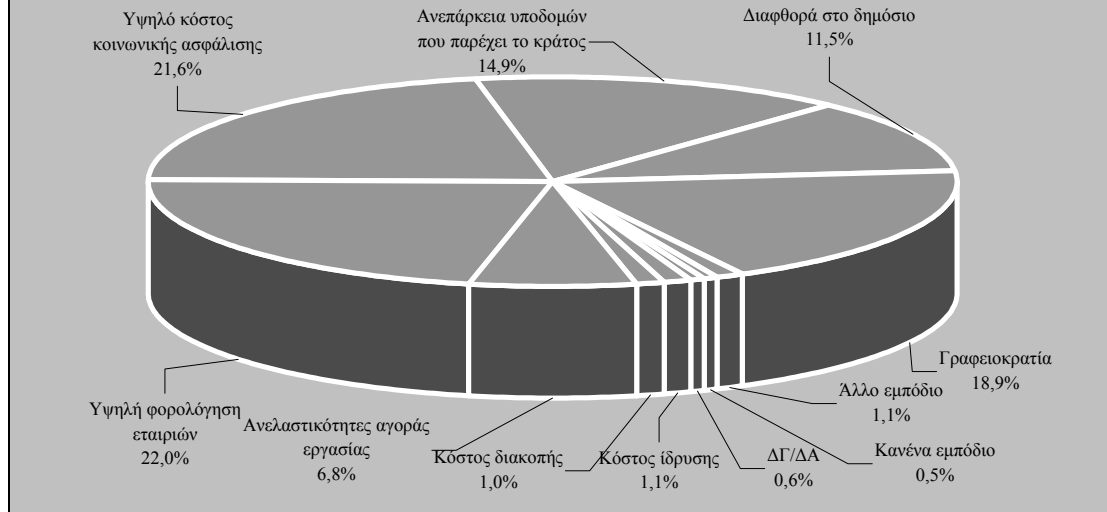

Επιχειρήθηκε επίσης να καταγραφεί το ακριβές κόστος του χρήματος για τη μεταποίηση. Προέκυψε ότι το επιτόκιο χορηγήσεων, συμπεριλαμβανομένων όλων των επιβαρύνσεων, ήταν το 2003 περίπου 7%. Το ιδιαίτερα ενδιαφέρον εύρημα της έρευνας είναι πάντως οι μεγάλες διαφορές των επιτοκίων που υπάρχουν μεταξύ «μεγάλων» και «μικρών-μεσαίων» επιχειρήσεων. Οι πρώτες καταβάλλουν σημαντικά χαμηλότερο επιτόκιο προφανώς λόγω ύπαρξης οικονομικών κλίμακος στον δανεισμό τους, ενέχουν χαμηλότερο πιστωτικό κίνδυνο και διαθέτουν περισσότερες εναλλακτικές δυνατότητες δανεισμού.

Οι δύο μεγαλύτεροι ανασχετικοί παράγοντες που θεωρήθηκε ότι θέτει το δημόσιο στην επιχειρηματική δράση είναι η υψηλή φορολογία των κερδών και το μεγάλο κόστος της κοινωνικής ασφάλισης. Το δεύτερο επισημάνθηκε ιδιαίτερα από τις «μικρές-μεσαίες» μονάδες. Η γραφειοκρατία και η διαφθορά που επικρατεί στο δημόσιο εάν συνδυασθούν γίνονται το σημαντικότερο εμπόδιο στην επιχειρηματική ανάπτυξη με ποσοστό 30,4%. Η γραφειοκρατία μάλιστα δυσχεραίνει περισσότερο τις «μεγάλες» μονάδες. Η ανεπάρκεια των υποδομών που παρέχει το κράτος επισημάνθηκε από το 15% περίπου των εταιριών. Τέλος, οι δυσκαμψίες της αγοράς εργασίας δεν φαίνεται ότι προβληματίζουν ιδιαίτερα τις βιομηχανίες, κυρίως τις «μικρές».

Διάγραμμα 5.4
Τα Εμπόδια στις Σχέσεις των Επιχειρήσεων με το Δημόσιο

Παράρτημα Πινάκων

Πίνακας 1
Το Σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2003
(%)

Γεγονός	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Ανατίμηση ευρώ	43,2	55,3	43,7
Πόλεμος στο Ιράκ	13,5	14,9	13,5
Ολυμπιακοί αγώνες	3,1	0,7	3,0
Διεύρυνση της ΕΕ	5,0	4,3	5,0
Αύξηση τιμής πετρελαίου και πρώτων υλών	2,0	2,0	2,0
Χαμηλά επιτόκια	2,8	2,1	2,8
Ασθενής ανάπτυξη	2,0	4,2	2,1
Άλλο γεγονός	19,5	9,6	19,1
Κανένα γεγονός	6,7	4,3	6,6
ΔΓ/ΔΑ	2,2	2,6	2,2
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 2
Οι Επιδράσεις από την Ανατίμηση του Ευρώ το 2003
(%)

Επιδράσεις	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Θετικές	27,5	23,9	27,3
Καμία επίδραση	24,2	14,5	23,8
Αρνητικές	28,2	50,4	29,2
Δύσκολη η στάθμιση των υπέρ και κατά	16,8	8,0	16,4
ΔΓ/ΔΑ	3,3	3,2	3,3
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 3
Ανάλυση των Επιδράσεων από την Ανατίμηση του Ευρώ το 2003
(%)

Επιδράσεις	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Συγκράτηση κόστους πετρελαίου	6,1	2,2	6,0
Συγκράτηση κόστους εισαγόμενων πρώτων υλών	17,8	18,7	17,8
Συγκράτηση κόστους εγχώριων πρώτων υλών	3,1	2,4	3,0
Καμία επίδραση	24,2	14,5	23,8
Μείωση ανταγωνιστικότητας εξαγωγών	16,0	39,3	17,0
Αύξηση ανταγωνιστικότητας εισαγωγών από χώρες εκτός ΕΕ	9,2	6,7	9,1
Δύσκολη η στάθμιση των υπέρ και κατά	16,8	8,0	16,4
Άλλη επίδραση (θετική ή αρνητική)	3,5	5,0	3,6
ΔΓ/ΔΑ	3,3	3,2	3,3
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 4
Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003

Σύνολο Μεταποίησης			
Πωλήσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.036.449	2.911.890	4,3
≥ €30 εκ.	107.619.820	103.067.669	4,4
Σύνολο	7.315.179	7.009.477	4,4
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	868.301	780.358	11,3
≥ €30 εκ.	22.181.404	21.479.150	3,3
Σύνολο	1.740.266	1.627.190	6,9
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	172.599	152.412	13,2
≥ €30 εκ.	7.608.849	6.476.091	17,5
Σύνολο	476.832	411.127	16,0
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	767.015	763.902	0,4
≥ €30 εκ.	25.903.489	24.122.885	7,4
Σύνολο	1.858.544	1.778.244	4,5
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	436.864	442.954	-1,4
≥ €30 εκ.	12.457.182	11.874.686	4,9
Σύνολο	958.836	939.367	2,1
Αριθμός Απασχολούμενων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	39	38	2,9
≥ €30 εκ.	477	492	-3,0
Σύνολο	58	58	0,7
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	101.166	101.803	-0,6
≥ €30 εκ.	6.235.471	6.706.885	-7,0
Σύνολο	352.133	372.031	-5,3

Πίνακας 5
Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003

Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου			
Πωλήσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.005.707	2.907.079	3,4
≥ €30 εκ.	84.038.404	82.093.828	2,4
Σύνολο	6.289.707	6.116.268	2,8
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	867.340	781.388	11,0
≥ €30 εκ.	20.571.820	20.175.391	2,0
Σύνολο	1.665.901	1.567.366	6,3
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	173.461	153.392	13,1
≥ €30 εκ.	6.517.543	5.674.541	14,9
Σύνολο	430.567	377.147	14,2
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	745.243	758.844	-1,8
≥ €30 εκ.	18.913.903	19.079.714	-0,9
Σύνολο	1.527.111	1.547.262	-1,3
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	436.842	443.545	-1,5
≥ €30 εκ.	9.860.010	9.571.199	3,0
Σύνολο	842.357	836.343	0,7
Αριθμός Απασχολούμενων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	39	38	2,7
≥ €30 εκ.	468	482	-3,0
Σύνολο	58	57	0,6
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	100.011	99.648	0,4
≥ €30 εκ.	4.663.020	6.502.030	-28,3
Σύνολο	284.935	359.117	-20,7

Πίνακας 6
Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2004

Σύνολο Μεταποίησης			
Πωλήσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.707.454	3.434.689	7,9
≥ €30 εκ.	128.303.798	116.083.059	10,5
Σύνολο	9.117.937	8.326.342	9,5
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	1.019.588	960.736	6,1
≥ €30 εκ.	23.469.742	21.889.369	7,2
Σύνολο	1.879.092	1.761.396	6,7
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	207.561	206.002	0,8
≥ €30 εκ.	6.915.743	6.489.890	6,6
Σύνολο	498.858	478.874	4,2
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	883.166	849.415	4,0
≥ €30 εκ.	36.325.750	29.527.018	23,0
Σύνολο	2.422.228	2.094.714	15,6
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	453.317	461.283	-1,7
≥ €30 εκ.	13.410.546	12.901.755	3,9
Σύνολο	1.019.804	1.005.177	1,5
Αριθμός Απασχολουμένων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	40	41	-2,4
≥ €30 εκ.	473	468	1,1
Σύνολο	59	60	-1,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	135.657	142.364	-4,7
≥ €30 εκ.	9.819.818	7.660.592	28,2
Σύνολο	556.183	468.836	18,6

Πίνακας 7
Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2004

Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου

Πωλήσεις ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.655.530	3.404.794	7,4
≥ €30 εκ.	88.243.177	81.262.417	8,6
Σύνολο	7.295.665	6.755.311	8,0
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	1.012.608	960.371	5,4
≥ €30 εκ.	21.239.064	19.320.272	9,9
Σύνολο	1.760.842	1.636.883	7,6
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	207.971	207.158	0,4
≥ €30 εκ.	5.846.620	4.957.736	17,9
Σύνολο	450.624	411.594	9,5
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	850.294	828.230	2,7
≥ €30 εκ.	20.416.638	19.004.071	7,4
Σύνολο	1.692.310	1.610.407	5,1
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	453.317	461.283	-1,7
≥ €30 εκ.	10.660.976	10.311.993	3,4
Σύνολο	892.593	885.197	0,8
Αριθμός Απασχολουμένων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	40	41	-2,4
≥ €30 εκ.	456	451	1,1
Σύνολο	58	58	-1,3
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2004	2003	% Μεταβολή
< €30 εκ.	135.555	141.428	-4,2
≥ €30 εκ.	4.900.794	5.114.702	-4,2
Σύνολο	340.662	355.447	-4,2

Πίνακας 8
Οι Συνθήκες Χρηματοδότησης από το Τραπεζικό Σύστημα κατά το 2003
 (%)

Χρηματοδότηση	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Ευχερέστερη έναντι του 2002	36,4	44,6	36,8
Αμετάβλητη έναντι του 2002	39,1	41,4	39,2
Δυσχερέστερη έναντι του 2002	10,1	8,8	10,0
ΔΓ/ΔΑ	14,4	5,2	14,0
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 9
Τα Επιτόκια το 2003
 (%)

Επιτόκιο	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Κεφαλαίου κίνησης	7,05	4,76	6,95
Μακροπρόθεσμου δανεισμού	7,20	4,45	7,08

Πίνακας 10
Η Προσδοκώμενη Εξέλιξη των Επιτοκίων κατά το 2004
 (%)

Εξέλιξη	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Αυξημένα έναντι του 2003	14,9	8,2	14,6
Αμετάβλητα έναντι του 2003	51,4	65,3	52,0
Μειωμένα έναντι του 2003	19,5	15,2	19,3
ΔΓ/ΔΑ	14,3	11,3	14,1
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 11
Τα Εμπόδια στις Σχέσεις των Επιχειρήσεων με το Δημόσιο
 (%)

Εμπόδια	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Κόστος ίδρυσης μιας επιχείρησης	1,2	0,0	1,1
Κόστος διακοπής μιας επιχείρησης	1,0	0,6	1,0
Ανελαστικότητα της αγοράς εργασίας	6,6	10,9	6,8
Υψηλή φορολόγηση των εταιριών	22,0	22,7	22,0
Υψηλό κόστος κοινωνικής ασφάλισης	21,9	15,4	21,6
Ανεπάρκεια υποδομών που παρέχει το κράτος	14,9	13,8	14,9
Διαφθορά στο δημόσιο	11,5	11,0	11,5
Γραφειοκρατία	18,7	24,2	18,9
Άλλο	1,1	0,9	1,1
Κανένα εμπόδιο	0,5	0,0	0,5
ΔΓ/ΔΑ	0,6	0,5	0,6
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

